

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษา ศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชนเขตสายไหม

Community Participation in Probationers Rehabilitation of Department of Probation: A Case Study of SAIMAI Probation Office (Community Centre)

ปนัดดา แสงอภัย¹, นวภัทร ณรงค์ศักดิ์² และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์³

วันรับ: 28 มิถุนายน 2567 วันแก้ไข: 31 กรกฎาคม 2567 ยอมรับ: 11 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมกับการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้บริหารระดับกลาง บุคลากรกรมคุมประพฤติ นักวิชาการด้านคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤติ ภาคประชาชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน คือ (1) คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของพื้นที่ต่ำ (2) ขาดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ (3) ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนิน โครงการ และ (4) ขาดการพัฒนา ศักยภาพ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตลอดจนภาคเอกชนบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณ

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต

ที่เพียงพอในการดำเนินงาน และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรควบคู่กันไปด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ภาคประชาชน, แก่ไขพื้นฟู, ผู้กระทำผิด, เขตสายไหม

Abstract

This research aimed to study the problems and obstacles related to the participation of the public sector in rehabilitating offenders in the community of the Probation Department SAIMAI Probation Office (Community Centre) to obtain recommendations for solving the obstacles to promote and support public participation in rehabilitating offenders in the communities. This is a qualitative study conducted through documentary research and in-depth interviews with 14 key informants chosen by purposive sampling. These key informants consisted of central executives, probation officers, probation academics, volunteer probation officers, and police officers. The research tool was an interview form, and the data were analyzed through content analysis. The research revealed that problems and obstacles of public participation in rehabilitating offenders in the communities of the Probation Department in SAIMAI Probation Office (Community Centre) were (1) the characteristics of the population in the Bangkok area, there is a large number of latent populations, causing people in the area to have a low sense of ownership of the area. (2) the lack of integration of partner agencies in the area, (3) Insufficient budget has been allocated to establish and implement the project., (4) Lack of development of volunteer probation officers' potential to rehabilitate offenders. The suggestion from the research is that the Department of Probation should work iteratively with related organizations and allocate a budget along with the development of personnel potentiality for a control and surveillance.

Keywords: Public Sector Participation, Rehabilitation, SAI MAI District

1. บทนำ

การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นหนึ่งในมาตรการในการยับยั้งป้องกันการกระทำ ความผิด แนวคิดการลงโทษผู้กระทำความผิดของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ไปตามยุคสมัย ตามจารีตประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนสังคม ซึ่งแต่เดิมเป็น มาตรการการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดตามหลัก “ตาต่อตา ฟัน ต่อฟัน” (An Eye for an Eye, A Tooth for a Tooth) ต่อมาเมื่อสังคมมีความเจริญ ทางวัฒนธรรม สติปัญญา ตลอดจนสภาพสังคม จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นการ ลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Rehabilitation) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ โอกาสผู้กระทำความผิดได้แก้ไขปรับปรุงตัว โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความ ผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคม ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบทางลบในเรือนจำ และสามารถกลับไปใช้ชีวิต ในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่ก่อปัญหาสังคมในอนาคต (นที จิตสง่าง, 2541)

การคุมประพฤติ หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน เป็นมาตรการปฏิบัติ ต่อผู้กระทำความผิดโดยการเลี้ยงโทษจำคุก แต่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อการควบคุมความ ประพฤติไว้ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่เป็น อันตรายต่อสังคม การคุมประพฤติจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่เน้นการลงโทษมา เป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสีย และใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกแทนการลงโทษจำคุก โดยมี พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ควบคุมดูแล และช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขปรับปรุง นิสัยและความประพฤติของตนได้ภายใต้ความช่วยเหลือของชุมชน

แม้ว่ากรมคุมประพฤติจะเปิดให้อาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามามีส่วนร่วมในการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 อาสาสมัครคุมประพฤติได้รับการ คัดหมายให้มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการออก สอดส่อง เยี่ยมเยียน แก้ไขฟื้นฟู และสงเคราะห์ผู้ที่อยู่ระหว่างการถูกคุมความประพฤติ ติดตามสงเคราะห์ภายหลังปล่อย รวมทั้งช่วยเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ภารกิจ ของกรมคุมประพฤติในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19,898 คน (กรมคุมประพฤติ, 2566) แต่ที่ผ่านมามีพบว่ากรมคุมประพฤดียังใช้ประโยชน์จากช่องทางความร่วมมือนี้ไม่มาก เท่าที่ควร เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วม ยังมีอยู่อย่างจำกัด และทำได้เพียงส่วน น้อยของงานคดี โดยยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ทั้งใน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล (กรกช นาควิเชตร และคณะ, 2555) ดังปรากฏในผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของอาสาสมัครคุมประพฤติ มีผลการปฏิบัติงานด้านสืบเสาะข้อเท็จจริง จำนวน 316 คดี การปฏิบัติงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จำนวน 89,832 คดี และการติดตาม ผล/ช่วยเหลือผู้พ้นการคุมความประพฤติ จำนวน 6,430 คดี รวมจำนวนทั้งสิ้น 96,578 คดี ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรมคุมประพฤติต้องดำเนินการคุมความ ประพฤติผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น 483,303 คดี โดยเป็นคดีที่รับมาจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 255,593 คดี และเป็นคดีรับใหม่ในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 227,710 คดี นอกจากนี้ยังมีภารกิจการแสวงหาข้อเท็จจริงและการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ภูมิหลังทางสังคมและพฤติกรรมคดีของผู้กระทำความผิด จำนวน 81,866 คดี (กรมคุม ประพฤติ, 2566) รวมคดีทั้งหมดที่กรมคุมประพฤติจะต้องรับผิดชอบในปีงบประมาณ

พ.ศ. 2566 ทั้งสิ้น 565,169 คดี ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครคุมประพฤติคิดเป็นร้อยละ 17.08 เท่านั้น ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาอาสาสมัครคุมประพฤติจะมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ภารกิจของกรมคุมประพฤติ แต่อย่างไรก็ตาม กรมคุมประพฤติควรมีการดึงศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤติมาใช้อย่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ด้วยเหตุจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการคืนคนดีสู่สังคม คือ การขาดการบูรณาการการทำงานในทุกภารกิจไว้ด้วยกันแบบศูนย์รวม จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมคุมประพฤติจึงได้จัดตั้งศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการการทำงานในทุกภารกิจ แบ่งภารกิจออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ภารกิจด้านการประสานคดี ภารกิจด้านการจัดกิจกรรม และภารกิจด้านการติดตาม โดยมีคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานในภารกิจต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ และเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ ได้มีโอกาสปรับตัวในการอยู่ร่วมกับชุมชน สามารถกลับตนเป็นคนดี ลดการกระทำผิดซ้ำ และเป็นการสะท้อนการกระจายบริการในพื้นที่ ประชาชนได้รับความสะดวก ลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายความยุติธรรมแก่ประชาชน ปัจจุบันกรมคุมประพฤติมีการจัดตั้งศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน จำนวน 254 ศูนย์ ทั่วประเทศมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจ (กรมคุมประพฤติ, 2566) ตัวอย่างที่ผ่านมาของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนที่มีการดำเนินงานด้านการบูรณาการงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เขตหนองแขม ที่ร่วมกับโครงการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้กองทุนแม่ ชุมชนกองขยะหนองแขม “ก้าวใหม่ (หนองแขม) โมเดล ก้าวไปด้วยกันเพื่อชุมชนปลอดภัย และสุขภาพดีแบบยั่งยืน” โดยวัตถุประสงค์เพื่อการเฝ้าระวังปัญหาในชุมชนและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ประกอบไปด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติเขตหนองแขม สำนักงานเขตหนองแขม สำนักอนามัย สถานีตำรวจในพื้นที่ สมาคมสตรีคาทอลิก กิจกรรมประกอบไปด้วยการสร้างการรับรู้สู่สาธารณะ การเปิดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะได้ชัดเจนว่า ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตหนองแขมนั้น มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมจากหลายภาคส่วน คือ อาสาสมัครคุมประพฤติเขตหนองแขม สำนักงานเขตหนองแขม สำนักอนามัย สถานีตำรวจในพื้นที่ สมาคมสตรีคาทอลิก โดยเฉพาะในส่วนของอาสาสมัครจากภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก ซึ่งสะท้อนเห็นถึงความสำคัญของการขยายความร่วมมือในการนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของกรมคุมประพฤติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น

จากความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตหนองแขมที่กล่าวถึงในข้างต้น ทำให้มีความน่าสนใจว่า หากมีการส่งเสริมศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนทั่วประเทศสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมทำให้สังคมไทยมีโอกาสมิติดินคนดีคืนสู่สังคมได้มากขึ้น การก่ออาชญากรรมในชุมชนลดลง ผู้คนในชุมชนต่างๆ สามารถอาศัยอยู่อย่างปลอดภัย และปกติสุขมากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ โดยในการศึกษานี้ ทำการศึกษา ณ ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ซึ่งมีความน่าสนใจ คือ จากระายงานจำนวนประชากรและความหนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2564 พบว่าเขตสายไหมมีประชาชนพักอาศัยอยู่สูงที่สุดในเขตกรุงเทพมหานคร เขตสายไหมประกอบไปด้วยสถานศึกษา จำนวน 25 แห่ง ชุมชน จำนวน 79 ชุมชน แบ่งเป็น ชุมชนเมือง 68 ชุมชน ชุมชนชานเมือง 6 ชุมชน ชุมชนอาคารสูง 1 ชุมชน และชุมชนแออัด 4 ชุมชน (กรุงเทพมหานคร, 2564) ด้วยเหตุที่พื้นที่ดังกล่าวมีประชาชนพักอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมขึ้นได้เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากสถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565 ของสถานีตำรวจนครบาลสายไหม ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของสถานีตำรวจนครบาลสายไหม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565

ประเภทความผิด	2561			2562			2563			2564			2565		
	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา
ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ	42	31	46	55	52	62	59	54	72	68	65	71	49	41	47
ฆ่าผู้อื่น	3	3	11	3	2	3	2	2	2	0	0	0	1	1	1
ทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	3
พยายามฆ่า	2	2	3	1	1	3	0	0	0	2	2	3	0	0	0
ทำร้ายร่างกาย	34	23	29	42	40	44	39	35	49	33	32	33	45	37	42
ข่มขืนกระทำชำเรา	2	2	2	4	4	4	6	6	6	8	8	8	1	1	1
อื่น ๆ	1	1	1	5	5	8	12	11	15	25	23	27	0	0	0

ที่มา : สถานีตำรวจนครบาลสายไหม, 2566 (ข้อมูลในระบบ CRIME ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566)

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในขณะที่สถิติคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มลดลง แต่สถิติคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของเขตพื้นที่สายไหมกลับมีปริมาณคดีที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้กระทั่งในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าว จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่นี้ อีกทั้งจากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในเขตสายไหมนั้น ยังไม่มีงานวิจัยเล่มใดมีการทำศึกษามาก่อน จากความน่าสนใจในเรื่องของจำนวนการก่ออาชญากรรมในพื้นที่สายไหม ร่วมกับสภาพพื้นฐานของประชากรในพื้นที่ ที่มีจำนวนประชากรแฝงสูง ทำให้รูปแบบในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ มีความผูกพันต่อสังคมที่อาศัยอยู่ ประกอบกับการยังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดที่เคยศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ไว้ ทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษา ศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชนเขตสายไหม เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลอดจน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ การวางแผนการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเพื่อจะดำเนินกิจกรรม เพื่อจะแก้ไขปัญหที่ประสบอยู่และร่วมกันดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (ประทีป เรืองมาลัย, 2541) โดยในการเข้าร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ นั้น ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้อันจะเกิดเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล สังคม และส่วนรวม โดยผ่านกระบวนการที่ประชาชนจะต้องเป็นคนตัดสินใจด้วยตนเอง และร่วมกันรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น (สุนทร กองทรัพย์, 2548) ซึ่งกิตติศักดิ์ ปลาทอง และวิภาวี กฤษณะภุติ (2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญมากสำหรับการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งนี้เพราะประการแรก การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของธรรมชาติของทุกคนที่ควรเคารพให้การยอมรับยกย่อง

ดังนั้น ประชาชนสามารถทำได้โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเอง และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกและวางแผนจะทำให้สามารถเข้าใจและรู้ถึงปัญหา และความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมในการบริหารนั้นยังมีผลในเชิงจิตวิทยา กล่าวคือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง และก่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งผลดีให้กับผู้บริหาร สำหรับผลดีต่อผู้ร่วมงานก็คือการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ใช้ความสามารถและทักษะของตนในการทำงานซึ่งจะทำให้งานนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีและมีน้ำใจต่อกันระหว่างเพื่อนร่วมงานและก่อให้เกิดความผูกพันกับองค์กรอีกด้วย

โดยที่ บัญชร แก้วสอง (2539) ได้จำแนกรูปแบบหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ว่าประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ รวมถึงการคัดเลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ชั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น

ชั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมในการได้ผลประโยชน์ทั้งด้านดี และด้านลบจากการดำเนินการตามแผนในชั้นที่ 1 และ 2

ชั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต ก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการสิ้นสุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อาจเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือครบทุกขั้นตอนก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน ทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนด้วย

3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน

การที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นสังคมหรือชุมชนนั้น จึงต้องมีกฎระเบียบหรือกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้เป็นความผิดก็จะต้องมีการลงโทษ โดยรัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับแก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น แต่การลงโทษผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้ จำต้องหามาตรการอื่นมาใช้เป็นทางเลือกเพื่อช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติสุขด้วย (สรนันท์ สรนาคมน์, 2553) โดยการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนนั้นต้องอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทั้งในรูปแบบของอาสาสมัครคุมประพฤติ ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา หรือองค์กรเอกชน โดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนอาจมีขึ้นได้ทั้งก่อนที่ผู้กระทำผิดจะถูกจำคุกในเรือนจำ หรืออาจจะมีขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจำคุกในเรือนจำแล้วก็ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะคือ 1) การบำบัดทางจิตใจและพฤติกรรม 2) การให้ความรู้พื้นฐานในการครองตนในสังคม และ 3) การฝึกทักษะวิชาชีพ โดยตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายสำคัญคือ

เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก (กฤต จิราสพงศา, 2552)

โดยจากการศึกษา พบว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เชื่อว่าการคุมขังผู้กระทำความผิดไว้โดยไม่มีการอบรมแก้ไขฟื้นฟูไม่อาจช่วยให้ผู้กระทำความผิดเกิดความสำนึกในผิดชอบชั่วดีได้ ดังนั้นภารกิจการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงมีความสำคัญและจำเป็นในการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดประกอบไปด้วยทฤษฎี ดังนี้ (สุพจน์ สุโรจน์, 2552)

1. ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน (Rehabilitation by The Official Theory) ทฤษฎีดังกล่าวเป็นการปฏิรูปการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมาเป็นการลงโทษแบบมีมนุษยธรรม และให้ใช้การลงโทษจำคุกแทนการลงโทษเนรเทศ ประหารชีวิต หรือการทรมานร่างกาย แต่จะเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษและต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพเฉพาะทางมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องใช้การให้คำปรึกษา แนะนำให้การเยียวยาทางจิต การสอนวิชาการ ตลอดจนการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้กระทำความผิดด้วย (ลาวัลย์ หอนพรัตน์, ม.ป.ป.)

2. ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยประชาชนและชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน (Reintegration Theory) เชื่อว่า ชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด กระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การเปิดใจยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ด้วยการช่วยประคับประคองผู้พ้นโทษให้ดำเนินชีวิตในช่วงหลังพ้นโทษไปได้ด้วยดีและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งชุมชนและประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีความสามารถยืนหยัดและพึ่งพาตนเองได้

กล่าวโดยสรุป จากทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของภาคประชาชน และชุมชน ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในลำดับต่อไปในส่วนของผลการศึกษาค้นคว้า

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชน

“ยุติธรรมชุมชน” เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งในรูปของพลังเครือข่ายเพื่อควบคุมอาชญากรรมในชุมชน โดยการดำเนินงานของยุติธรรม ชุมชนมีจุดเน้นเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่าย และกระตุ้นให้ ชุมชนพัฒนาศักยภาพ หรือความสามารถในการพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนโดยการระดมพล และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานคิดให้ชุมชนแก้ปัญหาของชุมชนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือความสมานฉันท์อย่างยั่งยืนของชุมชน (กิตติพงษ์

กิตยารักษ์ และคณะ, 2550) ซึ่งยุทธธรรมชุมชน เป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการป้องกันอาชญากรรมของกระบวนการยุติธรรมที่มีการทำงานร่วมกับชุมชนในทุกกระบวนการของกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ผ่านมามีความพยายามในการทำกิจกรรมของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ เช่น การทำศาลประชาชน ตำรวจชุมชน การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทโดยประชาชน อาสาสมัครคุมประพฤติ อาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน (ชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ, 2548) โดยที่ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2550) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของยุทธธรรมชุมชนจากประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชนในสังคมไทยน่าจะมีหลักการสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เป็นการดำเนินการในระดับชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน
2. เป็นการดำเนินโดยชุมชนเอง หรือโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนในรูปแบบ “หุ้นส่วน”
3. กรอบการดำเนินกิจกรรมมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นหลากหลาย โดยจะมีลักษณะเป็นการระดมทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการสร้างความปลอดภัยจากอาชญากรรม ความเป็นธรรม ความยุติธรรม และความสงบสุขในสังคม โดยไม่ยึดติดอยู่กับกรอบของกฎหมายและกฎระเบียบแห่งรัฐเท่านั้น โดยอาจเป็นการดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหา หรือดำเนินการร่วมกับกระบวนการ ยุติธรรม กระแสหลักหรือดำเนินการเป็นเอกเทศโดยชุมชนเองก็ได้

กล่าวโดยสรุป “ยุทธธรรมชุมชน” เป็นยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติการในรูปของมาตรการหรือ วิธีการหรือกระบวนการที่กระทำในชุมชนระดับรากหญ้า โดยมีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วน และมีภารกิจหลัก ๆ คือ การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ เยียวยาความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมและส่งเสริมผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

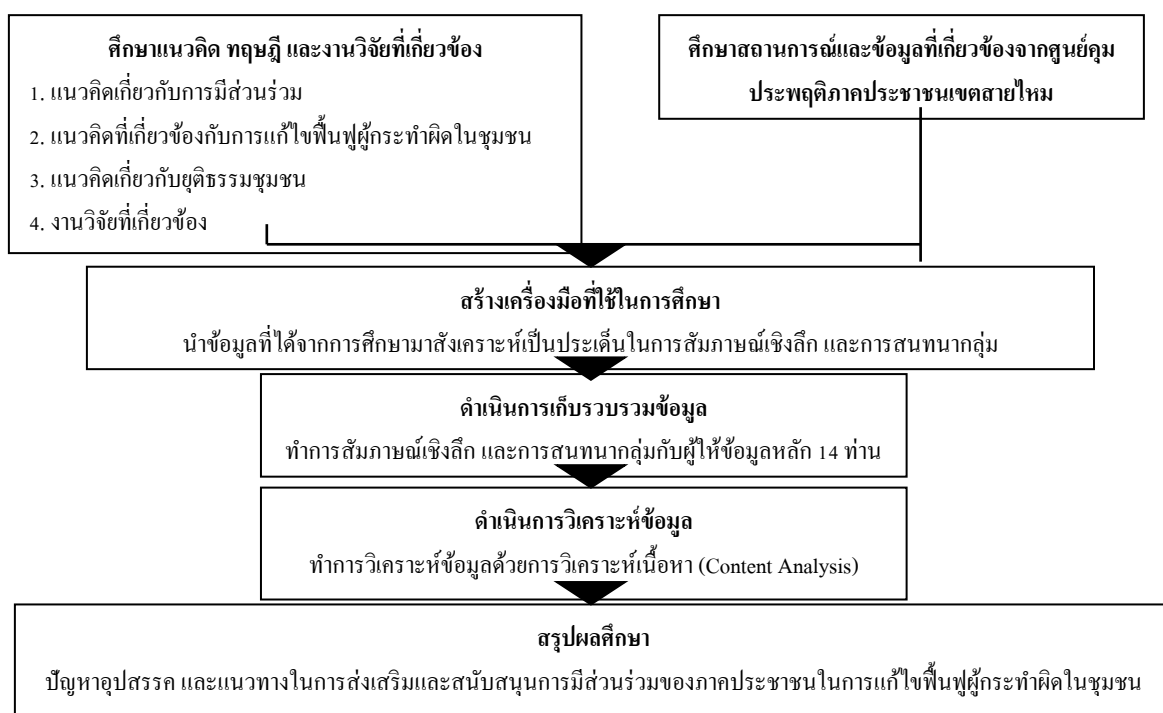
ธารินี แสงสว่าง (2558) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดในชุมชน ในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค 7 พบว่า กรมคุมประพฤติควรพัฒนาความรู้ของอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับสำนักงาน คุมประพฤติในการวิเคราะห์ปัญหาผู้กระทำผิด ส่งเสริม การมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานเชิงรุก ด้วยการมอบหมายให้เป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน สนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ในการทำงานให้เพียงพอ และส่งเสริมให้ อาสาสมัครคุมประพฤติบริหารจัดการศูนย์ประสานงานอาสาสมัครคุมประพฤติด้วยตนเอง

ธนิดา หิรัญคา (2558) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าปัญหาการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนยัง “ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่แท้จริงของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ปัญหาด้านสถานที่ตั้งของศูนย์ยุติธรรมชุมชนการย้ายที่ตั้งทำให้เกิดปัญหาการเมือง

ขึ้น เนื่องมาจากการแข่งขันอำนาจกันระหว่างกัน การเมืองในห้องที่ซึ่งมี 2 ฝ่าย ซึ่งส่งผลต่อระบบการดำเนินงาน และอุปสรรคด้านการที่กันการเมืองผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของยุติธรรมชุมชน

สุวิมล ดำสุวรรณ และ พิพัฒน์ ไทอารี (2559) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของอาสาสมัครคุมประพฤติในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากที่สุดและอาสาสมัครคุมประพฤติในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังรูปภาพที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ในการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ โดยทำการศึกษาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) โดยทบทวนจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ รายงาน สถิติ กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติงาน และเอกสารที่มี

การพิมพ์เผยแพร่หรือมีการบันทึกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและมุมมองจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยรายละเอียดการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม จำนวนทั้งสิ้น 4 คน โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้กำหนดนโยบายระดับกรมคุ้มครองสิทธิ จำนวน 1 คน
2. ผู้บริหารระดับกลางของกรมคุ้มครองสิทธิ จำนวน 1 คน
3. ผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้างานสำนักงาน จำนวน 2 คน
4. ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 1 คน
5. ประธานคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิ จำนวน

1 คน

6. ประธานศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม จำนวน 1 คน
7. ประธานชุมชน จำนวน 1 คน
8. เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 1 คน
9. อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิ จำนวน 3 คน
10. นักวิชาการด้านคุ้มครองสิทธิ จำนวน 2 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ทัศนคติ มุมมองจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประเด็นคำถามหลัก คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญแทนการระบุชื่อสกุล ตำแหน่ง หมายเลขโทรศัพท์ และ อีเมล 2) ข้อมูลอื่น ได้แก่ วัน เวลา และสถานที่ที่ดำเนินการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายกรมคุ้มครองสิทธิ ผู้บริหารระดับกลางของกรมคุ้มครองสิทธิและนักวิชาการด้านการคุ้มครองสิทธิ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการทำงานในลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายคุ้มครองสิทธิ

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าสำนักงาน และผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการมีประเด็น ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนของกรมคุ้มครองสิทธิ ในศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนของกรมคุ้มครองสิทธิ

3) กลุ่มประธานคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครคุมประพฤติ ประธานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ประธานชุมชน อาสาสมัครคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีประเด็น ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมที่ผ่านมา รวมทั้งข้อเสนอแนะรูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดขอบเขต และประเด็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยทบทวนเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ ค้นคว้าเอกสารสำรวจแหล่งฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงเอกสารที่ให้ข้อมูลเพื่อสามารถศึกษาในรายละเอียดต่อไป

2) ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากห้องสมุดกรมคุมประพฤติ รวมทั้งดำเนินการสืบค้นข้อมูลในระบบสารสนเทศของกรมคุมประพฤติและแหล่งฐานข้อมูลอื่น เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิจัยต่อไป

3) วิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญ และจัดบันทึกข้อมูล รวมทั้งเก็บสำเนาเอกสารพร้อมทั้งจัดแหล่งที่มาเพื่อความสะดวกในการนำไปใช้และจัดทำบรรณานุกรมต่อไป

4.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดความชัดเจนของวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดรูปแบบแนวคำถามแบบบันทึก และอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ที่มีความเหมาะสม

2) ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังกรมคุมประพฤติ โดยแนบเอกสารโครงการวิจัย แบบสัมภาษณ์ พร้อมหนังสือให้ความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามมาตรฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3) ดำเนินการประสานงานผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อกำหนดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายระดับกรมคุมประพฤติ ผู้บริหารระดับกลาง ผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าสำนักงาน ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการ ประธานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนประธานชุมชนในพื้นที่เขตสายไหมเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลสายไหม และนักวิชาการด้านคุมประพฤติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิด นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการทำงานในลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายคุมประพฤติ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดใน

ชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม การจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม โดยใช้ชุดคำถามที่แยกเอาไว้ของแต่ละกลุ่ม ขณะสัมภาษณ์แต่ละคน ผู้วิจัยจะจดบันทึกย่อ และขออนุญาตใช้อุปกรณ์ในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และเขียนข้อสรุปที่ได้ของแต่ละคนหลังจากสัมภาษณ์ทันที ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความมั่นใจของผู้ให้ข้อมูลว่าข้อมูลที่ให้มามีประโยชน์ต่อการทำวิจัยมากน้อยเพียงใดและเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด

5) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครคุมประพฤติในเขตพื้นที่สายไหม จำนวน 3 คน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมที่ผ่านมา ข้อเสนอแนะรูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการและจดบันทึกด้วย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกตลอดการสนทนากลุ่มเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยการสนทนากลุ่มผู้วิจัยเริ่มจากการสัมภาษณ์ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ด้วยการกำหนดประเด็นคำถามไว้ชัดเจนส่วนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็จะสร้างคำถามขึ้นมาใหม่ ๆ ตลอดเวลาตามคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนในกลุ่มนั้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกันและใช้วิธีการตรวจสอบแบบหลักสามเส้า (Triangulation)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

4.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจำแนกเนื้อหา ถ้อยคำ หรือข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นออกเป็นหมวดหมู่ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำมาตีความวิเคราะห์ และสรุปตามประเด็นคำถามในการศึกษาโดยใช้วิธีการตีความข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Content Analysis)

4.4.3 สรุปผลงานและเรียบเรียงงานวิจัย

4.5 การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยนี้ได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในด้านการตรวจสอบสามเส้า

ด้านข้อมูล (Data Sources Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นเขตพื้นที่พิเศษที่มีประชากรแฝงจำนวนมากและหลากหลายที่มา ทำให้ลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพฯ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คือ เขตสายไหม มีอยู่ด้วยกันหลากหลายรูปแบบ ตลอดจนความผูกพันต่อสังคม (Social Bonds) ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน โดยพบว่า คนท้องถิ่นที่กำเนิดในเขตพื้นที่สายไหมโดยเฉพาะมักจะมีความผูกพัน และมีแนวโน้มในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานมากกว่า ในขณะที่ประชากรแฝง ซึ่งเป็นประชาชนส่วนมากในพื้นที่สายไหม มักมุ่งในเรื่องของการทำงาน ประกอบอาชีพมากกว่า ทำให้มีความผูกพัน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานน้อยตามไปด้วย จึงทำให้รูปแบบการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติในเขตสายไหมมีการดำเนินงานที่ยาก และแตกต่างจากศูนย์คุมประพฤติในจังหวัดอื่น

5.1.2 ความยากลำบากในการการบูรณาการของหน่วยงานภาคีในเขตพื้นที่สืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนในพื้นที่สายไหม เป็นประชากรแฝงจำนวนมาก ประกอบกับปัญหาการจัดการข้อมูลประชากรในพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐเอง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งทำให้ในเขตสายไหมนั้นประชาชนบางส่วนยังประสบกับปัญหาการเข้าถึงบริการภาครัฐ ปัญหาด้านสาธารณสุขมูลฐานที่ควรได้รับตามความเหมาะสมด้วย ดังนั้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ย่อมดำเนินการอย่างยากลำบาก เพราะขาดความร่วมมือจากคนในชุมชนที่เพียงพอเนื่องจากกระบวนการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเอง เช่น บริการภาครัฐ สาธารณสุขมูลฐาน พบว่า ยังไม่ได้มาตรฐานจนทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดเป็นความผูกพัน สำนักรักในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ย่อมเป็นเรื่องที่ยากตามไปด้วย นอกจากนั้นจากปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละคน ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาฟื้นฟู บำบัดร่วมกันอย่างเหมาะสม ซึ่งปัญหาที่พบในสายไหม คือ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ในพื้นที่ก็ยังมีการบริหารจัดการงานในหน้าที่ของตนเองไม่ทั่วถึง ส่งผลทำให้ในการปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.1.3 การขาดงบประมาณที่เพียงพอ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในเขตพื้นที่สายใหม่นั้น นอกจากจะมีอุปสรรคในด้านของสภาพพื้นฐานของประชากรที่พบว่าเป็นประชากรแฝงจำนวนมาก ทำให้ขาดความผูกพันต่อสังคม และมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่น้อยแล้ว ยังพบว่าเขตสายใหม่ยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ทั้งนี้ในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติโดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการด้านต่างๆ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ล้วนต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งสิ้น แต่ปัจจุบันพบว่า ไม่มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานจัดตั้ง และทำกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่แต่อย่างใด

5.1.4 การขาดศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยถึงแม้ว่าในปัจจุบันศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ จะมีอาสาสมัครจากภาคประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกับกรมคุมประพฤติบ้างบางส่วน แต่เนื่องจากการขาดงบประมาณที่เพียงพอในการสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัคร ทำให้การดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่มีศักยภาพในการดำเนินการที่น้อยกว่าที่ควร

5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่

จากปัญหาและอุปสรรคในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ที่พบ สามารถนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนได้ดังนี้

5.2.1 ปลุกฝังการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นกรมคุมประพฤติ ควรหาแนวทางร่วมกับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ในการให้ความรู้ และรณรงค์โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงข้อดีของการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ โดยจะต้องเน้นในเรื่องของการนำเสนอสิ่งที่ประชาชนจะได้รับหากการดำเนินงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนประสบความสำเร็จ เช่น ทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น สามารถอยู่อาศัยได้อย่างปกติสุข ลูกหลานปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมต่างๆ ในชุมชนด้วยการร่วมกันสอดส่อง ทำงาน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามที่ตนเองสะดวก เช่น ร่วมเป็นอาสาสมัคร ร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น

5.2.2 การส่งเสริมการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสาน

กับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่น หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการส่งเสริมช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่างๆ กระทรวงแรงงานในการช่วยเหลือด้านอาชีพเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ ดังนั้นนอกจากการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้นแล้ว หน่วยงานภาครัฐเอง ยังต้องให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดในแต่ละคนอย่างจริงจัง โดยผ่านการวิเคราะห์ และพิจารณาแนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันอย่างบูรณาการ ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง รวมถึงภาคประชาชนด้วย

5.2.3 พัฒนาด้านการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานหรือผลประโยชน์อื่นให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ

พื้นฐานในการดำเนินงานของทุกหน่วยงานที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการที่เพียงพอ และมียุทธศาสตร์ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นผลตอบแทนให้กับอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และขวัญกำลังใจให้กับอาสาสมัคร ดังนั้นในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ และเอกชนด้วย

5.2.4 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร

ในการดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับตนเป็นคนดีมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองเพื่อไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำนั้น จะต้องมีการพัฒนาผู้ถูกคุมประพฤติทั้งในด้านของจิตใจ และทัศนคติให้ห่างไกลจากความคิด ความเชื่อผิดๆ เช่น การขายยาเสพติดได้เงินง่ายกว่า มากกว่าทำงานปกติ เป็นต้น ร่วมกับการพัฒนาทักษะความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการที่จะทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติเหล่านี้มีความคิด และทัศนคติที่ดี มีทักษะในการประกอบอาชีพติดตัวจนสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ บุคลากรผู้ดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในการด้านสื่อสารเพื่อปลูกฝังทัศนคติ และความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมด้านการงานอาชีพต่างๆ ที่เพียงพอด้วย ดังนั้นในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมก็ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และอาสาสมัครด้วยอย่างต่อเนื่อง

6. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาศาสามารถอภิปรายผลการศึกษาที่พบได้ดังนี้

6.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

6.1.1 คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอุปสรรคในการการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นประชากรแฝงสูง ทำให้มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของพื้นที่ต่ำ การไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐจึงต่ำตามไปด้วย ทำให้คนในชุมชนไม่มีความรู้สึกผูกพัน และ

ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมเท่าที่ควร ซึ่งผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของ Hirschi (1969) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความผูกพันกับสังคมน้อยอาชญากรรมจะเกิดมาก การอพยพย้ายถิ่นฐานทำให้ไม่รู้สึกรเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อาศัย สอดคล้องกับงานวิจัย ของนิพันธ์ จำเริญพันธ์ (2551) ซึ่งที่ผ่านมาการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม ทำได้เพียงมิติของการรับรายงานตัวเท่านั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อประชาชนไม่รู้สึกรถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน ไม่รู้สึกรถึงการมีปัญหาของตน ก็จะมีส่วนร่วมเพียงแค่เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ดังนั้นความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงไม่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับ อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์ (2553) ที่ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนซึ่งพบว่ามีโครงการจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในรูปแบบของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชนในขณะเดียวกันก็มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเช่นกัน ดังนั้น ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จึงไม่ค่อยตระหนักถึงสภาพปัญหาหรือผลกระทบของอาชญากรรมในพื้นที่ของตนเองเท่ากับประชาชนในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด

6.1.2 การขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ ส่งผลทำให้การดำเนินงานของกรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมยังไม่เป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทหน้าที่ หรือ ประโยชน์ของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทำให้การขอความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมใดๆ จึงเป็นไปได้ยาก เพราะส่วนหนึ่งหน่วยงานภาครัฐเองก็ยังไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างบูรณาการ ก็ยังเป็นเรื่องที่ยากเข้าไปอีกหากต้องการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วย ซึ่งเมื่อเขตสายไหมมีอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิที่ไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน หรือไม่สามารถเป็นโซ่ข้อกลาง ให้กับชุมชน และสำนักงานคุ้มครองสิทธิได้ การดำเนินการประสานความร่วมมือก็ย่อมเป็นเรื่องที่ยากตามไปด้วย สอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งคือองค์ประกอบด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องศึกษาชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหาเป็นผู้สนับสนุนในทุก ๆ ด้าน มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา ดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

6.1.3 งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่กรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมพบ ซึ่งส่งผลทำให้การทำงานในทุกขั้นตอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านของคุณภาพของการดำเนินงานฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับอาสาสมัครให้เสียสละในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานถึงแม้ว่าอาสาสมัครเหล่านั้นจะเข้ามาทำงานด้วยจิตอาสาไม่ได้เข้ามาด้วยการ

หวังผลประโยชน์ตอบแทนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับอรรถัย กักพล (2548) ที่ได้กล่าวถึงการร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกันซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงินหรือวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การดำเนินงานกับชุมชนทุกวันนี้ ล้วนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเดินทางออกจากบ้านไปยังบ้านของผู้กระทำผิดหรือไปยังศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ดังนั้น หากกรมคุมประพฤติยังคงไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนเพียงพอ ย่อมจะสรรหาบุคคลที่มีความพร้อมทางด้านจิตใจในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยแท้จริงแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ไม่ได้ โดยกรมคุมประพฤติจะมีเพียงแต่ผู้ที่ประสงค์เข้ามาเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติที่เป็นผู้ที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อหวังผลประโยชน์ด้านอื่น เช่น การเมืองท้องถิ่น หรือต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมเท่านั้น สุดท้ายแล้วผู้กระทำผิดในชุมชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูแต่อย่างใด

6.1.4 ศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งพบว่า การดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนในเขตสายไหม โดยอาสาสมัครคุมประพฤติหรือภาคประชาชนยังขาดความเข้าใจในหลักการและเหตุผล ขาดความเร็ว ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามที่สำนักงานฯ ได้จำแนกไว้ ซึ่งเมื่อบุคลากรผู้ดำเนินการเองยังขาดความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม ย่อมเป็นไปได้ยากที่ผู้ถูกควบคุมจะสามารถได้รับการฟื้นฟู แก้ไขที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาตนเองตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ธนิตา หิรัญคา (2558) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดราชบุรี พบว่า อุปสรรคอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนคือ สมาชิกยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่แท้จริง ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมหรือโครงการที่สำนักงานฯ ได้วางแผนไว้อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือทรัพยากรของชุมชนนั้น ๆ ที่อาจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้

6.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

6.2.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน โดยปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน คือ การนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ตามที่ธนิตา หิรัญคา (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อเมื่อรับรู้และตระหนักถึงปัญหาในชุมชน จากนั้นจึงจะเกิดการรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ต่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การระดมความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนในการแก้ปัญหาร่วมกันต่อไป โดยการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรแฝงมากที่สุดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม ของทราวิส เฮอร์ชี่ (Hirschi, 1969 อ้างถึงใน นิพนธ์

จำเนียรพันธุ์, 2551) ที่ว่าสังคมและชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของตัวบุคคล การที่บุคคลไม่มีความผูกพันต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมในทางอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีชุมชนที่คอยให้อาสาจะทำให้อาชญากรรมในพื้นที่ลดน้อยลงได้

6.2.2 การดำเนินการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสานกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ โดยผ่านการวิเคราะห์ และพิจารณาแนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง เพื่อให้เป็นสารตั้งต้นที่ดีในการทำงานร่วมกับภาคประชาชนในลำดับต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของทวิตรา เจริญ (2560) เรื่อง การเสริมสร้างแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้บริบทของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้สรุปว่า กลไกทางสังคมสามารถเป็นพื้นที่เพื่อในการขับเคลื่อนความยุติธรรมในสังคมเพื่อหารูปแบบความยุติธรรมในสังคมให้มากที่สุด ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเพื่อพัฒนาไปสู่ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับการมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดครอบคลุมผู้กระทำผิดมากพอที่จะครอบคลุมทุกสภาพปัญหาและความต้องการ และมีทะเบียนรวบรวมหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นปัจจุบัน

6.2.3 พัฒนาการด้านการจัดสรรงบประมาณ ในการดำเนินงานหรือผลประโยชน์อื่นให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ โดยควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ และงบประมาณสำหรับการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของอาสาสมัครจากภาคประชาชนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับธนิดา หิรัญคา (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่พบว่าด้านแรงจูงใจจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโครงการพัฒนาต้องสนองต่อความต้องการของประชาชนเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

6.2.4 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ทั้งนี้ในการดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับตนเป็นคนดี มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ บุคลากรผู้ดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในการด้านสื่อสารเพื่อปลูกฝังทัศนคติและความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมด้านงานอาชีพต่างๆ ที่เพียงพอด้วยเพื่อส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมประพฤติรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนี้ ได้รับการยอมรับจากสังคมนี้ และพร้อมที่จะกลับเป็นเป็นคนดีในสังคม ตามแนวคิด Shaming Theory ที่มีแนวคิดที่ว่า ผู้ที่ก่ออาชญากรรมในชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกผูกพันทางสังคมที่ลดน้อยลง พวกเขาไม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงไม่รู้สึกว่าการทำให้คนอื่นในสังคมเดือดร้อนเป็นความผิด ดังนั้นการแก้ไขปัญหามาตรการหนึ่งเพื่อลดอาชญากรรมก็คือ การทำให้อาชญากรรู้สึกผูกพันกับสังคม

ต้องสร้างการยอมรับและนำผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคม (Braithwaite, 1989) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธารินี แสงสว่าง (2558) เรื่องการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค 7 ที่พบว่าแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ กรมคุมประพฤติควรพัฒนาองค์ความรู้ของอาสาสมัครคุมประพฤติให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับสำนักงานคุมประพฤติ ตั้งแต่กระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหาผู้กระทำผิด การกำหนดแผนงานเชิงรุกด้วยการที่สำนักงานฯ มอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้อาสาสมัครคุมประพฤติบริหารจัดการศูนย์ประสานงานอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งเป็นต้นแบบของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะ ที่กล่าวไว้ว่าสมรรถนะหลัก และสมรรถนะหน้าที่ของบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานในเชิงบวกของบุคลากร ดังนั้นการที่จะพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะการทำงานที่เกี่ยวข้องของอาสาสมัครและบุคลากรในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมด้วย

7. บทสรุป

7.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

สามารถจำแนกได้ 4 สภาพปัญหาดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านคุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นสภาพปัญหาของสำนักงานคุมประพฤติในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจาก ผู้ถูกคุมความประพฤติในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ โดยเข้ามาพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำชุมชนบางคนจะไม่ให้ความร่วมมือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดียาเสพติด จะไม่ให้ความร่วมมือเลย ทั้งนี้เป็นเพราะความผูกพันในชุมชนนั้นไม่มากเหมือนต่างจังหวัด

2) ปัญหาด้านการบูรณาการของหน่วยงานภาคีในพื้นที่จากสภาพปัญหาข้างต้น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชากรแฝงมากที่สุดในประเทศไทย เมื่อมีประชากรมาก สภาพปัญหาจึงมากตามไปด้วย การบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาก็เป็นไปอย่างยากลำบาก นอกจากนี้กรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษ มีหน่วยงานราชการเป็นจำนวนมาก แต่ละหน่วยงานมีตัวชี้วัดเป็นของตนเอง การบูรณาการด้านต่างๆ จึงต้องอาศัยการประสานสัมพันธ์บทบาทและภารกิจหน้าที่อย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนขึ้น การจะดำเนินการหรือกิจกรรมใดๆเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูจะต้องผ่านการประสานสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานภาคีในพื้นที่อย่างทั่วถึง

3) ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชน กรมคุมประพฤติไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งหรือดำเนินการจัดตั้งหรือดำเนินการของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ซึ่งการดำเนินการภายในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นค่าสาธารณูปโภคต่างๆ หรือแม้แต่ค่าเดินทาง ซึ่งเป็นปัญหาที่กรมคุมประพฤติจะต้องบริหารจัดการงบประมาณต่อไป

4) ปัญหาด้านศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติดังขาดการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤติ ยังเป็นการใช้โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูแบบเดิม ไม่มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบของการกระทำผิดหรืออาชญากรรมซับซ้อน ดังนั้น กรมคุมประพฤติควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤติหรือแม้แต่นักงานคุมประพฤติเพื่อรองรับการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางดังเช่นศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

7.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การจะดำเนินการศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลอดจนภาคเอกชน ภายใต้การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด แต่อย่างไรก็ตาม กรมคุมประพฤติต้องมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เนื่องจากเป็นการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแบบใหม่ โดยต้องอบรมทั้งในส่วนของพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติไปพร้อมกัน

8. ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นทิศทางของการคุมประพฤติในระดับสากลและนโยบายของกระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเป็นการดำเนินงานที่เพิ่งเริ่มดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยกระดับต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมคุมประพฤติ ควรรณรงค์ให้มีการเสริมสร้างบทบาทภารกิจของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมความร่วมมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีสำนึกส่วนรวม มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่โดยกรมคุมประพฤติต้องเป็นแกนหลักในการสร้างความเชื่อมั่นในชุมชนก่อน

2) กรมคุมประพฤติควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินการศูนย์คุมประพฤติ ตลอดจน งบประมาณตอบแทนการดำเนินงานหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นใดให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ เนื่องจากเป็นการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ และกรมคุมประพฤติควรมีการรณรงค์จัดตั้งกองทุนพัฒนางานคุมประพฤติ เพื่อเป็นส่วนช่วยด้านงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

3) กรมคุมประพฤติ ควรจัดให้โครงการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อการสื่อสารกับหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน และคัดเลือกอาสาสมัครคุมประพฤติที่มีสมรรถนะสูงมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน และอาสาสมัครในพื้นที่ต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคุมประพฤติ

1.1 จัดประชุมเพื่อนิเทศหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยรูปแบบศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ตลอดจนอบรมพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงาน

1.2 สำนักงานคุมประพฤติ ต้องเป็นแกนนำในการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติในการเชื่อมโยงผู้กระทำผิดกับชุมชน ให้กับหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การบูรณาการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันต่อไป

1.3 พนักงานคุมประพฤติ ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีความไว้วางใจให้กับอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินการด้วยการเริ่มมอบหมายบทบาทหน้าที่เช่นคดีที่ไม่มีความซับซ้อนให้กับอาสาสมัครคุมประพฤติดำเนินการเป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับอาสาสมัครคุมประพฤติ

2.1 อาสาสมัครคุมประพฤติ ควรมีการประชุม แลกเปลี่ยน หรือพัฒนาศักยภาพร่วมกันระหว่างอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

3.1 มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละด้าน เช่น ด้านการแก้ไขฟื้นฟู ด้านบริหารจัดการงานคดี ด้านประชาสัมพันธ์ และจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน พร้อมทั้งผลักดันการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 มีการขยายเครือข่ายทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อที่จะสามารถดูแลผู้กระทำผิด ผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้กระทำผิดซ้ำภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน คือ การติดตามประเมินผลเชิงเปรียบเทียบอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ถูกคุมความประพฤติที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนกับผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบสำนักงานคุมประพฤติ

เอกสารอ้างอิง

- กรกช นาควิเชตร และคณะ. (2555). *การศึกษารูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมคุมประพฤติ. (2566). *รายงานประจำปี 2566 กรมคุมประพฤติ*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ.
- กรุงเทพมหานคร. (2564). *ตัวชี้วัดพัฒนาเมือง*. สืบค้นจาก https://data.bangkok.go.th/dataset/pop_2563
- กฤต จิราสพงศา.(2552). *แนวทางในการนำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนมาใช้ในการกระทำความผิดโดยเด็กในประเทศไทย* (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2550). *ยุติธรรมชุมชน : บทบาทการอำนวยความสะดวกโดยชุมชนเพื่อชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิตติศักดิ์ ปลาทอง และวิภาวี กฤษณะภู่. (2556). *รายงานการวิจัยชุมชนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาวะมหาอุทกภัยปี 2554 : เรียนรู้จากชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชนวนทอง ธนสุกาญจน์. (2548). *การพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม.
- ทวิตรา เจริญ. (2560). *การเสริมสร้างแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้บริบทของกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนิดา หิรัญคา. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชน ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (Unpublished Master's thesis). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธาริณี แสงสว่าง. (2558). *การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติภาค 7* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- นัทธี จิตสว่าง. (2541). *หลักทฤษฎีวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชบัณฑิต.

- นิพนธ์ จำเนียรพันธ์. (2551). *แนวทางการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีเสพยาบ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา* (Unpublished Independent study). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- บัญชา แก้วสอง. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: กองแผนงานมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประทีป เรืองมาลัย. (2541). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการแม่ทองดีในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานีตำรวจนครบาลสายไหม. (2566). *สถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565*. สืบค้นจาก <https://crimes.police.go.th/>
- สุนทร กองทรัพย์. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี* (Unpublished Master's thesis). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2552). *แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ดำสุวรรณ และพิพัฒน์ ไทยอารี. (2559). *การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรี*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 4(3), 675-682.
- อภิศักดิ์ อีระวิสิษฐ์. (2553). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรรถ กักพล. (2548). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- Braithwaite, J. (1989). *Crime. Shame and Reintegration*. Melbourne: Cambridge University Press.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, CA: University of California Press.